

ПЪРВИ МЕЖДУНАРОДЕН КОНГРЕС ПО БЪЛГАРИСТИКА

В поредицата крупни научни прояви, посветени на 1300-годишнината от основаването на българската държава, централно място заема Първият международен конгрес по българистика, състоял се в София от 23 май до 3 юни т. г. Огромното значение на този първи и засега единствен по рода си научен форум тепърва ще се очертава в истинските си мащаби; ролята му като мощен тласък за развитието на българистиката в съзнанието и на комплекс от научни дисциплини, насочени към всеотрасно изучаване на историята и културата на България както в относително самостоятелния план, така и в контекста на световния историко-културен процес, занапред ще дава нови плодове. Но още сега можем уверено да кажем, че Първият международен конгрес по българистика бе не само респектиращо събитие в културния ни живот, не само богат на ценни приноси научен форум, а и израз на световното признание за ролята на България в историята и днешния ден на човечеството, за приноса ѝ в общочовешкия културен фонд.

Дори сухите цифри могат да дадат ясна представа за мащабите на Първия международен конгрес по българистика — достатъчно е да споменем, че в работата му взеха участие над деветстотин делегати от България и още около 50 страни от всички континенти; че в седемте работни дни на конгреса на пленарните заседания, разискванията в седемте секции, четирите симпозиума и трите кръгли маси бяха изнесени близо хиляда доклада и научни съобщения. . . Но разбира се, колкото и впечатляващи да са тези цифри, те не могат да покажат онова богатство от нови идеи, концепции, гледни точки и пр., което в същност е гаранция за по-нататъшното възходящо развитие на българистиката като поле за все по-тясно научно и културно сътрудничество, насочено към духовно извисяване в името на всечовешкия прогрес.

В своето приветствие към участниците в Първия международен конгрес по българистика др. Тодор Живков, под чийто патронаж се проведе конгресът, подчерта:

„Няма никакво съмнение, че конгресът ще обогати с нови идеи българистиката, ще даде нов тласък на нейното по-нататъшно развитие. Няма никакво съмнение, че неговият отзвук ще стигне до всички краища на света, където има хора, които по достойнство ценят българската история и приноса на българския народ в развитието на съвременната цивилизация.

Вчера вие бяхте свидетели на уникалния наш национален празник — празника на българските и всеславянски първоучители Кирил и Методий и на всички техни ученици и следовници през вековете, празник на българската просвета и култура и на славянската писменост.

Нека ни бъде позволено да пожелаем на всички народи по планетата тъкмо такива празници, през които се манифестира с портрети на просветители и книжовници, писатели и мислители.

В края на нашия конгрес вие заедно с нас ще бъдете свидетели на друг български знаменателен ден — деня на гениалния поет и революционер Христо

Ботев, който загина в борбата за националното ни освобождение с веруюто в бъдещия свободен и разумен съюз между всички народи. Неговият ден е ден на базмъртието на всички българи, паднали в неравната, но героична борба против мракобесието и социалната несправедливост, в името на свободата на народите и творческото развитие на човешката личност.

Мисля, че не е случайно съвпадение, дето вие ще заседате във времето между тези два забележителни дни, които за всеки българин имат дълбок смисъл.

Те повече от всичко друго характеризират пътя на българския народ през изминалите векове и чертаят пътя му през вековете, които предстоят.

Те повече от всичко друго доказват тясната връзка между юбилея на българската държава, стародавния празник в чест на делото на Кирил и Методий и традициите на българския народ в борбата за свобода, независимост и социални правдини.

Те повече от всичко друго са символ на творческия пламък на нашите предходници, на неугасимия стремеж на народа ни към книжовност и знание, към духовност и културен напредък.

Те повече от всичко друго утвърждават закономерността на историческия факт, че тъкмо в земите на древната българска държава намериха почва и избуяха семената на Кирило-Методиевото дело, а плодовете на това дело подхранваха през всички досегашни времена народностното самосъзнание и чувство за държавност, помагаша за запазването на националната ни независимост, единство и национална култура.

Наследници на древни цивилизации, българите отгледаха такъв зрял плод, какъвто е старобългарската писменост, дариха световната култура и прогрес с още ценни плодове. Вие сте уважавани и авторитетни учени и изследователи от много страни и във вашите трудове най-дълбоко е аргументирано значението и ролята на българския език и писменост, на българската литература, на българската история.

Ние благодарим от сърце на всички, които с научна добросъвестност и научна обективност изследваха и продължават да изследват животворящото дело на българистиката, на запазването и развитието на българската народност и по-късно на българската нация, на великото духовно оръжие на нашия народ — българския език, на значението на българския принос в културата на славянството и на цяла Европа.

Както във всяка научна област, така и в българистиката няма и не може да има две истини, нам е нужна единствената обективна истина за историческото развитие и историческото значение на изстрадания опит на народа ни през вековете, когато прадедите ни са противостояли на чуждото потисничество не само с оръжие в ръка, но и с оръжието на духовността — с езика на изумителното ни народно творчество, с незабравимите паметници на българската писменост и литература, с благородното апостолско дело на прославените книжовни школи, разсъфтели по нашата българска земя.

Още във времето на своето зараждане българската писменост, българската литература и българската култура са заченали служба не само на българската народност и на българската държава, а и на всечовешките идеали. Може би тъкмо поради това те са устояли в неравните борби. Защото силен и непобедим е само този народ, който вижда своето достойно място единствено в градивното съжителство, общуване и равноправие с другите народи. Още в първите писмени паметници на древна България се говори за еднаквото право на живот за всички народи на земята под общото слънце на небето. Ето защо в България се зараждат и тръгват по света толкова много идейни и социални движения, които целият свят е оценил високо.

Земята ни винаги е раждала големи народни водачи, революционни дейци и вдъхновени писатели и поети, откърмяла е мислители и художници, възпи-

тавала е у обикновените трудови хора чувство на достойнство и на социална правда. Така се е утвърдило непреходното значение на нашето минало, което и днес подхранва самочувствието ни на народ-борец за най-възвишените идеали на съвременността. Това са идеалите на социалната справедливост, на свободата за всички угнетени по света. Идеалите на прогреса във всички области на материалното и духовното строителство, идеалите на мирното съревнование в изграждането на един свят без насилие и войни.

Ние наистина искаме всички народи да вървят възродени към своите светли бъднини.

Може би, уважаеми другари и гости, тъкмо поради това България е привличала вниманието на света — и със своето минало, и със своето настояще.

И едновременно с това България се е интересувала от света, смятала се е част от света, вземала е и ще продължава да взема активна страна в съдбовната борба между живота и смъртта, между свободата и угнетението, между мира и войната. Както никога досега, българският народ, преминал през много изпитания, съхранил духовните си и физически сили, е пълен господар на земята си, на своя труд, спокоен и сигурен за своето бъдеще, за бъдещето на утрешните поколения. Ето такава е днешна социалистическа България, която с таланта и усилията на своя народ си извоюва правото да бъде в челните редици на съвременния материален и духовен прогрес; България, която продължава и обогатява традициите на незабравимото си минало в днешния тревожен век, когато войнолюбците заплашват устоите на цивилизацията и самия живот на планетата.

Именно високата зрелост на нашата култура, подемот на нашата икономика, наука и техника, успешното превъзможване на трудностите в нашето развитие ни дават възможност по-активно от всякога да осъществяваме плодотворното взаимодействие и сътрудничество в общата борба на народите за социален прогрес, за мирно съзидание и културно творчество.

Делото на научната българистика служи на културния обмен, на мира и на разбирателството между народите.*

Тези думи на др. Тодор Живков най-точно обобщават висшия смисъл и високохуманните цели на Първия международен конгрес по българистика. Неговото научно значение е неопенимо — може да се каже, че той набелязва пътищата към един нов етап в развитието на българистиката, а оттам — и на славистиката като цяло. Ала още по-съществено е, че тези научни достижения са поставени в услуга на най-важната хуманна цел на съвременното човечество — борба срещу опасността от унищожителна термоядрена катастрофа, за мир, социален прогрес, културно и духовно строителство, усъвършенствуване на обществото и отделната личност.

Разбира се, невъзможно е в рамките на един кратък обзор дори само да се споменат всички доклади и научни съобщения, привлекли вниманието на специалистите в отделните секции, симпозиуми и кръгли маси.* Но е необходимо поне бегло да се спрем, макар и само на основните доклади, изнесени на пленарните заседания, които в известна степен илюстрират широтата и многопосочността на проблематиката, разглеждана в по-нататъшната работа на конгреса, а също и комплексната взаимобвързаност на отделните ѝ насоки.

В своя доклад „България 1300 години“ акад. Димитър Косев се спря на многовековния път на българската държава, посочи трите ѝ основни функции от нейното създаване досега, както и върховните моменти в отделните етапи от съществуването ѝ — сплотяването на българската народност около една силна

* Списание „Литературна мисъл“ ще публикува редица от докладите, изнесени от чуждестранни българисти, в своята рубрика „Чуждестранната наука за българската култура“ — бел. ред.

държавна организация през IX—X в., образуването на БРСДП през 1891 (от 1919 г. — БКП) през периода на буржоазното развитие, новият период в нашата история, дошъл след победата на 9. IX. 1944 г. и строителството на социализма.

Акад. Владимир Георгиев изнесе доклада „Генезисът на българския народ и възникването на българския език“, в който разглежда сливането на двата етнически елемента — прабългарския и славянския, — както и ролята на старобългарската писменост и православие то в това отношение.

Докладът „Върхови постижения в новата и най-новата ни литература“ на акад. Пантелей Зарев очерта пътя на новата българска литература, специфичния характер на Българското възраждане, тържеството на неговите национални и социални идеали в поезията на Ботев и делото на Левски; по-нататъшния ход на литературния процес, довел до редица класически постижения и увенчан от подвига на поети-революционери като Смирненски и Вапцаров, както и разцвета на съвременната ни култура (и в частност — литература) след историческия Априлски пленум на ЦК на БКП.

Акад. Дмитрий Лихачов изнесе доклада „Челната отбранителна линия на духа на българската държава“, в който посочи, че българската „държава на духа“ — т. е. националната самобитност, културата и езикът, който ползват и други славянски народи — е останала непокорена през вековете, изигравайки изключително важна роля за културното развитие на всички южни и югоизточни славяни.

Проф. Рикардо Пикио говори за „Мястото и ролята на старата българска литература в литературата и културата на средновековна Европа“, обосновавайки възгледа си, че в нашите земи се заражда през IX—X в. една нова цивилизация, оказала голямо влияние върху европейското културно развитие чрез своята „литература на образци“, както той я нарече.

„Българската култура и взаимодействието ѝ със световната култура“ бе озаглавен докладът на акад. Петър Динеков, в който той разгледа как една култура се създава и запазва в течение на тринадесет века в борба с асимилаторските тенденции, при сложна и тежка историческа съдба, а, от друга страна, при изключително ползотворно взаимодействие със световната култура.

Акад. Димитър Ангелов говори за „Хуманизмът на българската средновековна култура“, подчертавайки приноса на един малък народ, какъвто е нашият, в развитието на хуманизма в общосветовен аспект, заченат още в ранното Средновековие в борба с ортодоксалната християнска догма.

Проф. Франтишек Славски разгледа историческия развой на българския език от Кирило-Методиево време до етапа на аналитизъм в своя доклад „Основни тенденции в развоя на българския език“.

„Корените на славянската културна история“ бе темата на доклада на проф. Радо Ленчок, който анализира развитието на славянската култура като цяло, подчертавайки особено значимост на делото на Кирил и Методий в това отношение.

„Българистиката като комплекс от научни дисциплини“ — с този доклад на чл.-кор. проф. Дмитрий Марков завърши пленарното заседание. В своя доклад Д. Ф. Марков обобщил опита на съветската българистична школа, стигайки до извода, че в настоящия етап от развитието си българистиката се е превърнала в интердисциплинарна научна област, изискваща комплексното прилагане на методи от арсенала на различните науки.

Тези доклади естествено съвсем неизчерпват съдържанието на Първия международен конгрес по българистика, но дават все пак известна представа за многообразието му — от проблемите на историческото и културното развитие до литературоведските и езиковедските аспекти до собствено методологическите въпроси на българистиката. И ако трябва да обобщим смисъла на това голямо

научно събитие, ще се върнем пак към думите от приветствието на др. Тодор Живков:

„Ние споделяме надеждата, че в сегашното напрегнато време Първият международен конгрес по българистика ще бъде и принос в борбата за продължаване на разведрияването в международния живот, ще бъде необходим глас в нужния диалог на съвременността за разбирателство и сътрудничество между хората и народите, ще бъде израз на нашата обща хуманна грижа за днешния и за утрешния ден на човечеството.“

Литературна мисъл